

**Zakład Napędów Wieloźródłowych
Instytut Maszyn Roboczych Ciężkich PW
Laboratorium Elektrotechniki i Elektroniki**

Ćwiczenie M 1 - protokół

**Badanie maszyn prądu stałego:
silnika bocznikowego i prądnicy obcowzbudnej**

Data wykonania ćwiczenia.....

Zespół wykonujący ćwiczenie:

	<i>Nazwisko i imię</i>	<i>ocena dop. do ćw.</i>
1.	.....	.....
2.	.....	.....
3.	.....	.....
4.	.....	.....
5.	.....	.....
6.	.....	.....
7.	.....	.....
8.	.....	.....
9.	.....	.....
10.	.....	.....

Wydział SiMR PW

Rok ak. 20.../20...

Semestr.....

Grupa.....

Warszawa 2007r.

BADANIE MASZYN PRĄDU STAŁEGO

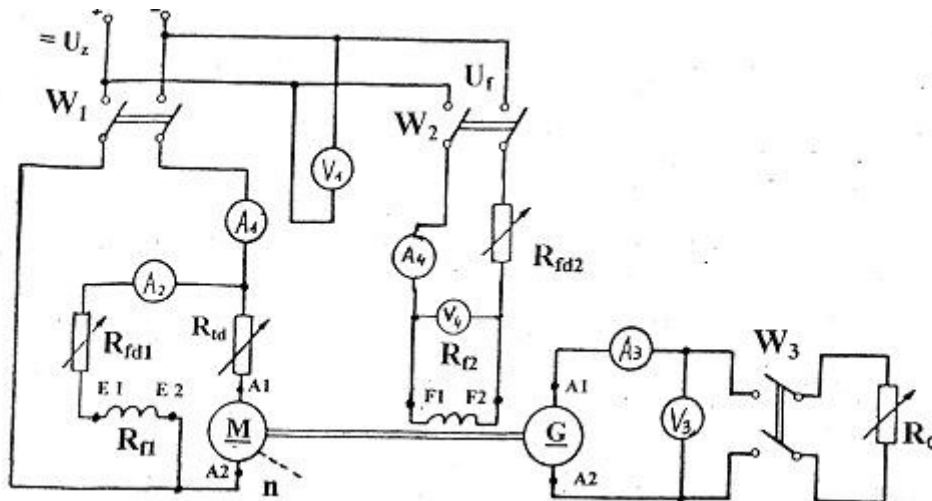
1. Cel ćwiczenia.

Celem ćwiczenia jest poznanie: budowy, zasady działania i charakterystyk maszyn prądu stałego przy pracy prądnicowej lub silnikowej oraz wyznaczenie ich charakterystyk poprzez pomiary w stanie biegu jałowego i obciążenia.

2. Pomiary

2.1 Schemat pomiarowy

Poniżej przedstawiono schemat pomiarowy do badań prądnicy obcowzbudnej i silnika bocznikowego (rys.. 1)

Rys. 1. Schemat połączeń do badań maszyn prądu stałego:

M - silnik bocznikowy, G - prądnica obcowzbudna .

Gdzie: Napięcie zasilania silnika i napięcie wzbudzenia prądnicy $U_z = U_f = 220 \text{ V}$
 Straty mechaniczne prądnicy $\Delta P_m = 30 \text{ W}$, Straty w żelazie prądnicy $\Delta P_{Fe} = f(U_3)$ wg wykresu

Prąd znamionowy silnika I_s i prądnicy $I_3 = I_o = 5 \text{ A}$, prędkość obrotowa n_{zn} . 1200 obr/min

Prąd wzbudzenia znamionowy silnika i prądnicy $I_{fs} = I_2 = I_{tp} = I_4 = 0,6 \text{ A}$

A1-A2 - uzwojenie twornika silnika i prądnicy o rezystancji $R_{tws} = 9\Omega$,

E1-E2 - uzwojenie wzbudzenia bocznikowe silnika o rezystancji $R_{f1} = 300\Omega$

F1-F2 – uzwojenie wzbudzenia obcowzbudne prądnicy o rezystancji $R_{f2} = 300\Omega$

A1 - amperomierz magnetoelektryczny 7,5 A - pomiar prądu I_s pobieranego przez silnik,

A2 - amperomierz magnetoelektryczny 0,75 A - pomiar prądu wzbudzenia I_{fs} silnika,

V1 - woltomierz magnetoelektryczny o zakresie 300V- pomiar napięć: zasilania silnika

A4 - amperomierz magnetoelektryczny 0,75A - pomiar prądu wzbudzenia prądnicy I_{fp} ;

A3 - amperomierz magnetoelektryczny 7,5 A- pomiar prądu obciążenia prądnicy I_{t3} ;

V3 - woltomierz magnetoelektryczny o zakresie 300V - pomiar napięcia prądnicy U_2 ;

R_{fd1} - dodatkowa rezystancja obwodu wzbudzenia silnika - 330Ω
 R_{td} - dodatkowa rezystancja obwodu twornika (rozsusznik)- 300Ω
 R_{fd2} - dodatkowa rezystancja obwodu wzbudzenia prądnicy,- 1000Ω
 R_o .-rezystancja obciążenia prądnicy- 200Ω
 n - miernik prędkości obrotowej,
 W_1, W_2, W_3 - wyłączniki.

2.2. Badanie silnika bocznikowego prądu stałego

Przedmiotem badań jest silnik bocznikowy, a jego obciążeniem jest prądnica obcowzbudna. Schemat połączeń układu pomiarowego podano na rys.1.

2.2.1. Wyznaczanie charakterystyki $n = f(I_n)$ w stanie biegu jałowego ($M \approx 0$)

Rozruch silnika prądu stałego przeprowadza przez włączenie wyłącznikiem W_1 napięcia zasilania $U_z = U_1$ przy **maksymalnej** wartości rezystora R_{td} i minimalnej wartości (zwarty rezysor) rezystancji R_{fd1} oraz przy otwartych wyłącznikach W_2 i W_3 . Po zakończonym rozruchu wartość, rezystor rozruchowy R_{td} zewrzeć by rezystancja $R_{td} = 0$. Regulując rezystorem R_{fd1} w obwodzie wzbudzenia silnika prąd wzbudzenia silnika (I_f), zmienia się prędkość obrotową do wartości $1,2 n_n$. Wyniki pomiarów należy zamieścić w tabelicy 1.

Tablica 1

$I_2=I_{fs}$	A								
n	obr/mi n								1,2 n_n

Na podstawie pomiarów wykreślić zależność charakterystykę $n = f(I_{fs})$

2.2.2. Wyznaczenie charakterystyki obciążenia (mechanicznej silnika) przy $I_{fs} = \text{const.}$

Po uruchomieniu silnika (jak w p.5.2.1) i ustaleniu (poprzez regulację R_{fd1}) prędkości obrotowej równej: $n_n = 1200$ [obr/min], wykonać pierwszy pomiar przy biegu jałowym ($I_0=I_3=0$, przy otwartych wyłącznikach W_2 i W_3 . Następnie przez zamknięcie wyłącznika W_2 przy włączonym napięciu wzbudzenia prądnicy – $U_{fp}=U_4$ i ustalając znamionowy prąd wzbudzenia: $I_{fp} = 0,6$ A wykonać drugi pomiar przy wciąż otwartym W_3 i $I_0=0$. Kolejne pomiary wykonać przy włączonym obciążeniu prądnicy (zamknięcie wyłącznika W_3) i regulację rezystancji R_0 tak by $0 < (I_0=I_3) \leq 5$ [A], zachowując stałą wartość prądu I_{fs} . Uzyskane wyniki należy zamieścić w **tablicy 2**

Prąd wzb. silnika $I_{fs} = I_2 = \text{const.}$

Tablica 2

L	Pomiary							Obliczenia			
	n	$U_1=U_z$	$U_3=U_0$	$I_1=I_s$	$I_3=I_0$	$I_2=I_{fp}$	$U_4=U_f$ p	P_0	P_s	M	η
-	obr/min	V	V	A	A	A	V	Obr	W	Nm	%
1			230		0						
2											
3											
4											
5											
6											
7					5						

gdzie: $P_s = U_z I_s + R_{twp} I_o^2 + U_{fp} I_{fp} + \Delta P_m + P_{Fe}$;

$M = P_2 / (0,105 n)$ P_s – moc pobrana z sieci el. : $R_{twp} I_o^2$ - strata mocy w tworniku prądnic (straty w miedzi ΔP_{cu} ,

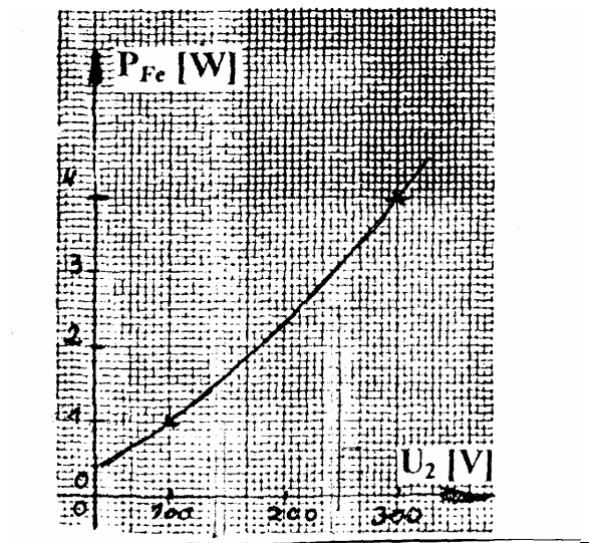
R_{twp} – rezystancja twornika prądnic = 9,0 Ω ,

$U_{fp} I_{fp}$ - strata mocy w obwodzie wzbudzenia prądnic: ΔP_m – straty mechaniczne w

prądnic ~ 30 W: P_{Fe} – straty magnetyczne w prądnic (w żelazie) odczyt z wykresu niżej

P_2 – moc na wale silnika: $P_o = U_o I_o$ – moc pobrana z prądnic wydzielona na rezystorze R_o

$\eta = (P_o / P_s) \times 100 \%$., gdzie: $P_2 = U_o I_o + R_{twp} I_o^2 + U_{fp} I_{fp} + \Delta P_m + P_{Fe}$

Na podstawie uzyskanych wyników należy wykreślić charakterystyki obciążenia:
 $I_s = f(M)$, $n = f(M)$ i $\eta = f(M)$

2.2.3. Wyznaczenie charakterystyki regulacyjnej $I_{fs} = f(M)$ przy $n = \text{const}$.

Wyłączniki **W1**, **W2**, **W3** otwarte Po uruchomieniu silnika (jak w p.2.2.1) i ustaleniu (regulacja R_{fd1}) prędkości obrotowej równej: $n = 1200$ obr/min, pierwszego pomiaru należy dokonać przy biegu jałowym $I_0=I_3=0$, zaś drugiego przez zamknięcie wyłącznika **W2** przy włączonym napięciu wzbudzenia prądniczy – $U_4 = U_{fp}$ i ustaleniu znamionowego prądu wzbudzenia: $I_{fp} = 0,6$ A , przy otwartym wyłączniku **W3** i $I_0=I_3=0$).

Kolejne pomiary wykonać przy włączonym obciążeniu prądniczy (zamknięcie wyłącznika **W3**) i regulacją rezystancji R_0 tak by $0 < (I_0=I_3) \leq 5$ [A], zachowując stałą wartość prądu I_{fs} .

Zmieniając obciążenie prądniczy $I_3 = I_0$, należy utrzymywać stałą prędkość obrotową silnika n (zmieniając jego prąd wzbudzenia $I_2 = I_{fs}$ – regulacja R_{fd1}).

Wyniki pomiarów należy zamieścić w tablicy

Tablica 3

$n = 1200$ obr/min

Lp.	Pomiary					Obliczenia	
	$I_3=I_0$	$I_2=I_{fs}$	$I_4=I_{fp}$	$U_3=U_0$	$U_4=U_{fp}$	P_2	M
–	A	A	A	V	V	W	Nm
1	0			230			
2							
3							
4							
5							
6							
7	5						

Przy obliczeniach należy korzystać ze wzorów jak w p. 2.2.2

Na podstawie uzyskanych wyników należy wykreślić zależność $I_{fs} = f(M)$, dla $n = \text{const}$.

2.3. Badanie prądniczy obcowzbudnej prądu stałego

Przedmiotem badań jest prądnicza obcowzbudna prądu stałego G. Napęd stanowi silnik bocznikowy prądu stałego M, którego rozruch przeprowadza się zgodnie

z procedurą podaną w punkcie 2.2.1 tj. przy maksymalnej wartości rezystora rozruchowego R_{td}

Schemat połączeń układu pomiarowego przedstawiono na rysunku 1

2.3.1 Wyznaczenie charakterystyki biegu jałowego $E = f(I_{fp})$, przy $n = \text{const}$ i $E = f(n)$ przy $I_{fp} = \text{const}$.

Po uruchomieniu silnika przy jego pracy z prędkością obrotowej $n=1200$ obr/min należy zmierzyć wartości sem prądnicy ($E_0 = U_0 = U_3$) w zależności od zmian jej prądu wzbudzenia I_{fp} (W_3 - otwarty).

Analogiczne pomiary należy wykonać przy $n = 1,2 n_n$. Wyniki pomiarów zamieścić w tablicy 4.

Tablica 4-

n = 1200	$I_4=I_{fp}$	A	0						
obr/min	$U_3=E_0$	V	$E_{szcz} =$						230
n = 1400	$I_4= I_{fp}$	A	0						
obr/min	$U_3=E_0$	V	E_{szcz}						230

-

Na podstawie pomiarów wykreślić charakterystykę $E = f(I_{fp})$

W analogiczny sposób należy wyznaczyć charakterystykę $E_0 = f(n)$, $I_{fp} = I_4 = \text{const}$

Wyniki pomiarów zamieścić w tablicy 5.

Tablica 5

n	obr/min								
$U_3=E_0$	V								

2.3.2. Wyznaczenie charakterystyki zewnętrznej $U_0 = f(I_0)$

Charakterystykę zewnętrzną prądnicy wyznacza się przy $n=n_n=\text{const}$.
i $R_{fd2} = \text{const}$.

Wyłącznik W_2 zamknięty, W_3 otwarty. Po ustaleniu prędkości obrotowej silnika napędowego prądnicy na $n_n=1200$ obr/min, rezystorem R_{fd2} regulując prąd wzbudzenia prądnicy $I_{fp}=I_4$

doprowadzić jej sem do $E_0 = U_3=U_0=230 \text{ V}$, przy biegu jałowym prądnicy $I_0=I_3= 0$. Następnie po zamknięciu wyłącznika W3, zmieniając nastawy rezystora obciążenia R_0 wykonać pomiary dla obciążenia $0<(I_0=I_3)\leq 5 \text{ A}$, przy zachowaniu stałej prędkości obrotowej $n_n=\text{const}$ i prądu wzbudzenia prądnicy $I_{fp}=\text{const}$. Wyniki pomiarów należy zamieścić w tablicy 6

Tablica 6

Parametry: $n=1200\text{...obr/min}$ $I_{fp}=\text{.....A}$									
$I_3=I_0$	A	0							5
$U_3=U_0$	V	230							
P_0	W	0							

$$P_0 = U_0 I_0$$

Na podstawie wyników pomiarów wykreślić charakterystykę $U_0 = f(I_0)$ przy $n=\text{const}$, $I_{fo}=\text{const}$

2.3.3. Wyznaczenie charakterystyki regulacyjnej $I_{fp} = f(I_0)$

Charakterystykę wyznacza się przy $n = n_n = \text{const}$. i $U_3= U_0 =230 \text{ V} = \text{const}$.

Silnik uruchomiony napędza prądnicę z $n_n= 1200 \text{ obr/min}$, wyłącznik W3 otwarty, W2 zamknięty. Rezystorem R_{fd2} , regulując prąd wzbudzenia prądnicy $I_{fp}=I_4$ tak by sem prądnicy $E_0=U_3=230 \text{ V}$, osiągnęło wartość nominalną. Następnie należy zamknąć wyłącznik W3 i rezystorem R_0 zmieniać prąd obciążenia prądnicy w przedziale $0<(I_0=I_3)\leq 5 \text{ A}$, przy jednoczesnym utrzymywaniu napięcia prądnicy $U_3= U_0 =230 \text{ V} = \text{const}$.

Poprzez zmianę prądu wzbudzenia prądnicy I_{fp} . Wyniki pomiarów zamieścić w tablicy 7

Tablica 7

Parametry $U_3=U_0= 230 \text{ V}$, $n=n_n=.1200 \text{ .obr/min}$									
$I_4=I_{fp}$	A								
$I_0=I_3$	A	0							5

Na podstawie pomiarów wykreślić charakterystykę regulacyjną prądnicy $I_{fp}=f(I_0)$, przy $U_0=U_3=\text{const}$.

Opracował dr inż. Adam Bieniek